

Obsah

PŘEDSTAVUJEME SE	5
ÚVOD	9
I. HISTORICKÁ SROVNÁNÍ	15
Racionalistické teorie o původu mnišství, 15; Indické předbuddhistické mnišství, 17; Buddhistické mnišství, 17; Asketismus v řecké tradici, 18; Sociální asketismus, 19; Kosmický asketismus, 19; Antropologický asketismus, 20; Mystický asketismus, 20; Mnišská témata ve Starém zákoně, 21; Esejci, 22; Pobiblické židovství, 24; Islám, 25; Órigenés – předchůdce křesťanského mnišství, 26	
II. MNIŠI, LIDÉ BOŽÍ	29
Antonín – člověk Boží, 29; Mnišský život jako náhrada mučednictví, 31; Obnova lidské přirozenosti, 33; V souladu s principy, 33; Pravá filosofie, 34; Sjednocený život (<i>monotropos</i>), 35; Život v pokoji, 37; <i>Anapausis</i> – odpočinek, 38; <i>Amerimnia</i> – bezstarostnost, 39; <i>Hésychia</i> – klid (pokoj), 41; Nejvyšší prostředek k dosažení pokoje: modlitba, 41; Spása duše, 42; Druhý křest, 45; Mnišská spiritualita – spiritualita křesťanská, 46; Eschatologická dokonalost, 47; Andělský život, 50	
III. EVANGELNÍ RADY	57
A) <i>Zvláštní povolání a sliby</i>	57
Zachovávaní všech přikázání, 57; Příkazy – rady, 59; Jan Zlatoustý, 61; Jan Kassián, 63; Jan z Damašku, 64; Otázka zvláštního povolání, 65; Způsoby povolání, 66; Předmět povolání, 66; Boží svoboda, 67; Lidská odpověď, 68; Hledání vlastního povolání, 69; Je možné pro mnišské povolání vychovávat?, 70; Mnišské zasvěcení podle Pseudo-Dionýsia, 71; Mnišské sliby v liturgiích, 72; Původ řeholního šatu, 73; Smysl obleku, 74; Mnišský život ve světě, 75	

B) Panictví

78

Panictví mimo křesťanství, 78; Panictví v bibli, 78; Církevní Otcové, 80; Dogmatické základy panenství – Órigenés, 82; Panenství a kontemplace, 83; Duchovní manželství, 84; Panenství – návrat k přirozenému životu, 85; Vystoupit z těla a ze smyslů? 87; Panenství – triumf nad pohlavností? 88; Manželství a panenství v myšlení Jana Zlatoústého, 90; Smysl pohlavní lásky v myšlení Vladimíra Solovjova, 91; Asketické aspekty, 92; Vdovství, 94; Celibát duchovenstva, 95

C) Poslušnost

96

Chvály poslušnosti – naplnění všech přikázání, 96; Sporná poslušnost, 96; Bible, 97; Poslušnost víry, 98; Význam slepé poslušnosti, 99; Mučednictví poslušnosti, 100; Různé druhy poslušnosti, 101; Boží hlas v Prozřetelnosti, 102; Poslušnost vůči duchovnímu otci, 103; Exagoreusis neboli nutnost odhalovat myšlenky, 105; Komu odhalovat myšlenky? 106; Co se má sdělovat? 106; Často? 107; Poslušnost k Písmu svatému, 108; Tradice Otců, 109; Velký obhájce tradice: Teodor Studita, 112; Poslušnost k představenému kláštera, 113; Obtížné postavení představeného, 114; Charakteristické vlastnosti představeného, 116; Poslušnost vůči klášterní Řeholi, 117; Boží hlas v srdci, 120; Poslušnost k církevní hierarchii, 121; Hlavní překážka poslušnosti: vlastní vůle, 122; Bratrské napomínání; epitimiai – trestání mnichů, 125

D) Chudoba 277

128

Chudoba v bibli, 128; Chudoba v prvotní církvi, 129; Chudoba v prvotním mnišství: u poustevníků, 130; Cenobitismus pachomiovský, 131; V basiliánském cenobitismu, 131; Syřané a Palestinci, 132; Kanonická usnesení, 133; Problémy s bohatstvím klášterů, 134; Diskuse v Rusku v 15. a 16. století, 134; Sociální funkce klášterů, 135; Různé důvody ve prospěch chudoby, 136; Spor mezi dvěma hlavními směry, 138

IV. ASKETICKÝ ŽIVOT

143

A) Zásady

143

Kajicný život, 143; Praxis, 145; Mnišský život je „asketický“, 147; Slovo „askeze“, 148; Zdrženlivost, 150; Odříkání se těla, 151; Odříkání se duše, 152; Katharsis, 153; Odříkání se, rozloučení, zřeknutí se, zbavování se (věcí), 154; Umrtvování,

účast na Kristově smrti, 156; Duchovní boj, 156; Boj proti démonům ve vzduchu, 158; Boj proti špatným myšlenkám, 160; Boj proti vášním, 161

B) Asketická cvičení 163

Formy mnišské askeze, 163; Noční bdění: spánek, 164; Půst, 164; Formy postu, 166; Mlčení: chvály a příklady, 167; Dar řeči, 168; Mlčení nasloucháním, 169; Mlčení „asketické“, 170; Slova „neužitečná“, 172; Dorozumívání beze slov, 173; Vnitřní mlčení, 174; Mlčení mystické, 174; Mlčení hříšné, 175

C) Útěk ze světa 176

U nekřesťanů, 176; Smysl pojmu „svět“ v bibli, 176; Typický pojem: Exodus, 177; Útěk ze světa afektivní a efektivní, 179; Útěk z Egypta v Životě sv. Antonína, 180; Zřeknutí se rodiny, 181; Útěk ze světa podle Basilova Asketikonu, 182; Útěk ze světa podle hésychastického směru, 184; Různé aspekty útěku ze světa, 185; Protiklad: svět viditelný – svět neviditelný, 186; Veřejný život – život v samotě, 186; Protichůdnost „Smýšlení světa – cesta v pravdě“, 187; Protiklad „vášně – apatheia“, 187; Zapomínání na Boha – kontemplace, opravdová gnóze, 188; Vrátit se do světa?, 189

V. MODLITBA 191

Apoštolův příkaz: „V modlitbách neustávejte“ (1 Sol 5,17), 191; Žalmy, 193; Liturgie 195; Lectio divina, 197; Bible, 199; Hledání duchovního smyslu, 201; Rozjímání, 202; Duchovní životopisy, 203; Homilie Otců, 205; Kontemplace, 206; Máme kontemplaci ztotožňovat s dokonalostí? 208; Eucharistie 209; Svátost pokání a pomazání nemocných, 209

VI. DÍLO MNICHŮ 213

A) Práce 213

Diskuse o přednostech „kontemplativního života“ ve starověku, 213; V bibli, 215; V prvních křesťanských společenstvích 215; Práce mnichů, 216; „Díla Boží“ v basiliánské spiritualitě, 217; Teologie práce podle Jana Zlatoústého a podle antiochijských Otců, 219; Teodor Studita: práce – kritérium horlivosti, 220; Kulturní dílo klášterů, 221; Zřeknutí se vnější moudrosti zvenku, 223; Postoj mnichů vůči studiu teologie, 224; Vývoj myšlení sv. Basila, 225; Klášterní knihovny, 227; Školy v kláštrech, 228

B) Apoštolát mnichů	231
Základní postoj, 231; Úloha mnichů ve 4. století při evangelizaci národů, 232; Mniši a jednota křesťanů, 233; Úloha Jana Zlatoústého, 234; Dynamismus osobního rozvoje, 236; Kněžství mnichů, 237; Mniši – biskupové, 239; Arménští „vartapetové“, 241; Sociální apoštolát klášterů, 242	
VII. FORMY MNIŠSKÉHO ŽIVOTA	245
A) Samota	245
Dvě základní formy mnišského života, 245; Antropologická problematika a biblická otázka samoty, 247; V křesťanském mnišství, 248; „Musím se vrátit sám do sebe“ (Seneca), 249; Samota jako očišťování, 250; Rozjímání o smrti, 250; Boj proti démonům a kosmické očišťování, 250; Návrat do ráje, obcování s anděly, 251; „Prázdnost“ příznivé pro mystickou modlitbu, 251; Duchovní vzájemnost (<i>communio</i>) s ostatními, 251; Apoštolát, 252; Vnitřní samota, 252; Nebezpečí tohoto života, 253; Povolání k samotářskému životu, 253; Basilova kritika poustevníků, 254	
B) Cenobitismus	256
V dějinách východní církve, 256; Různé významy slova „cenobitismus“, 257; Pachomiovi žáci, 258; Basil z Cesareje – velký zákonodárce společného života, 259; Žít s bratry „jedné myslí“, 260; Potřeba společné <i>Řehole</i> , 262; Potřeba jediného představeného, 264; Stabilita místa, 265; Výhody společného života, 266	
C) Formy života v samotě a formy mezitím	267
Poustevníci (<i>Anachoretai</i>), 267; Boskoi, 267; Dendrité, 268; Cela, 268; Zatvornici, 268; Stylité, 269; Xeniteia, xenia, stranničestvo, 271; „Skitové“, 272; Lávry, 272; Idiorytmie, 273	
D) Srovnávání tohoto dvojího života	274
Nadřazenost cenobitního života, 274; Nadřazenost poustevnického života, 276; Rovnost mezi oběma životy? 278	
ZÁVĚR	283
ZKRATKY	289
BIBLIOGRAFIE	293
REJSTŘÍK JMENNÝ	359
REJSTŘÍK VĚCNÝ	377